

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет (інститут) Юридичний
Кафедра цивільно-правових дисциплін

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Аграрне право України

Підготовки _____ бакалавра _____

спеціальності _____ 081 Право _____

освітньо-професійної програми

_____ Право _____

*Силабус навчальної дисципліни
для денної форми навчання*

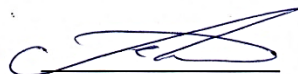
Силабус навчальної дисципліни «Аграрне право України» підготовки бакалавра, галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право, за освітньою програмою Право.

Розробник: Сокол М. В. доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри цивільно правових дисциплін
протокол № 2 від 18. 09. 2020 р.

Завідувач кафедри:

Духневич А. В.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	08 Право 081 Право Право бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 2
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр 4-ий
		Лекції 28 год.
		Практичні (семінарські) 28 год.
		Самостійна робота 56 год.
		Консультації 8 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

ПП Сокол Марія Василівна
 Науковий ступінь кандидат юридичних наук
 Вчене звання доцент
 Посада доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
 Контактна інформація *тел.0668897753, marvitsok@yahoo.com*
 Дні занять [https:// www.law.eenu.ua/zanyatiya-1](https://www.law.eenu.ua/zanyatiya-1)

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Актуальність та необхідність вивчення аграрного права зумовлена реформаційними процесами, що відбуваються як в правовій так і економічній сферах життєдіяльності держави. Вивчення дисципліни «Аграрне право України» на юридичному факультеті, спрямоване на засвоєння студентами основних засад правової регламентації аграрних відносин в умовах переходу України до ринкової економіки, досягнення всебічного глибокого розуміння природи і сутності аграрно-правових відносин.

Метою вивчення курсу є формування у студентів здатності на практиці застосовувати здобуті знання з аграрного права для надання юридичної допомоги підприємствам і підприємцям, котрі працюють в аграрному секторі; сприяти формуванню правничого світогляду, правосвідомості та правової культури.

Курс складається із двох змістових модулів. У першому змістовому модулі “Загальні засади аграрного права” подається інформація щодо змісту, суб’єктів та об’єктів аграрних правовідносин. Другий змістовий модуль “Визначення правового статусу окремих суб’єктів та правове регулювання окремих видів аграрних правовідносин” посвячено визначенню прав та обов’язків фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів, особистих селянських господарств. Регулювання договірних відносин та відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

2. Пререквізити. Вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право України» базується на таких дисциплінах «Цивільне право України», «Земельне право України», «Екологічне право України», «Господарське право України».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни. Метою вивчення курсу є формування у студентів здатності на практиці застосовувати здобутті знання з аграрного права для надання юридичної допомоги підприємствам і підприємцям, котрі працюють в аграрному секторі; сприяти формуванню правничого світогляду, правосвідомості та правової культури.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування у студентів розуміння форм, методів та принципів правового регулювання аграрних відносин;
- ознайомлення студентів з основними нормативними актами, які складають правову базу аграрної діяльності в Україні;
- навчання студентів умінню аналізувати конкретні практичні ситуації та застосовувати норми аграрного права.

4. Результати навчання. У результаті вивчення курсу студент набуває загальні та фахові компетентності відповідно до стандарту вищої освіти (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf>)

Загальні компетентності (ЗК):

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
8. Здатність бути критичним і самокритичним.
9. Здатність працювати в команді.
10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
11. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні компетентності (СК):

СК7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, зокнайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

5. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (Семін.)	Сам. роб.	Конс.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Правовий статус суб'єктів аграрного права					
Тема 1. Аграрне право як галузь права	8	2	2	4	
Тема 2. Джерела аграрного права	8	2	2	4	
Тема 3. Суб'єкти аграрних правовідносин	8	2	2	4	
Тема 4. Правові засади реформування земельних і майнових відносин	9	2	2	4	1
Тема 5. Правовий статус сільськогосподарського кооперативу в Україні	9	2	2	4	1
Тема 6. Правове становище фермерських господарств	9	2	2	4	1
Тема 7. Правове регулювання ведення особистих селянських господарств	9	2	2	4	1
Разом за змістовим модулем 1	60	14	14	28	4
Змістовний модуль № 2. Правове регулювання окремих видів аграрних правовідносин					
Тема 8. Правове забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції	9	2	2	4	1
Тема 9. Правове регулювання	8	2	2	4	

охорони довкілля у сільському господарстві					
Тема 10. Договірні відносини у сільському господарстві	10	2	2	4	1
Тема 11. Правове регулювання рослинництва	8	2	2	4	
Тема 12. Правове регулювання тваринництва	8	2	2	4	
Тема 13. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	9	2	2	4	1
Тема 14. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства	9	2	2	4	1
Разом за змістовим модулем 2	60	14	14	28	4
Усього годин	120	28	28	56	8

Заочна форма навчання

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота студентів над навчальною дисципліною “Аграрне право” включає такі форми:

- самостійна робота з літературними джерелами з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій;
- підготовка двох обов’язкових змістовних модулів;
- підготовка науково-дослідного завдання у формі написання тез або наукової статті;
- підготовка контрольної роботи;
- систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед заліком.

Всі завдання самостійної роботи студентів поділяються на обов’язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання. Обов’язкові завдання виконуються кожним без винятку слухачем у процесі вивчення дисципліни, вибіркові завдання є альтернативними.

Перелік тем та завдань для самостійного опрацювання знаходиться на кафедрі цивільно-правових дисциплін.

IV. Політика оцінювання

Курс передбачає роботу в колективі. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Під час роботи над науковими статтями та тезами не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та доповіді мають бути авторськими оригінальними.

Проведення поточного контролю знань студента проводиться у наступних формах: усна доповідь із основного переліку питань, систематичне та повне доповнення, що базується на правовому аналізі норм законодавства та наукової літератури, письмове опрацювання основних питань, розв’язання тестових

завдань та задач.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів з підсумкового та поточного контролю (максимум 60 балів) та бали, які отримав студент на заліку.

Протягом семестру проводяться дві залікові модульні контролі, які оцінюються в 30 балів. Максимальна оцінка за виконання поточного контролю - 40 балів.

Денна форма навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)			Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1			Модуль 2		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
Тема 1-2	Теми 3-7	Теми 8-14	30	30	100
2	3	3			

V. Підсумковий контроль

Метою заліку є контроль сформованості практичних навичок та фахових компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків. Залік проходить у формі співбесіди, складається студентами в період заліково-екзаменаційних сесій, передбачених навчальним планом, згідно із затвердженим графіком навчального процесу та розкладом. Максимальна кількість балів – 60 балів.

Питання підготовки до заліку

1. Аграрні відносини на українських землях до XIX ст.
2. Аграрне законодавство середини XIX – першої чверті XX ст.
3. Аграрне законодавство доби української революції (1917-1921 рр.)
4. Виникнення та становлення українського радянського аграрного законодавства.
5. Аграрне право як галузь права та його особливості.
6. Предмет аграрного права України, його зміст.
7. Принципи аграрного права України.
8. Розвиток науки аграрного права.
9. Особливості джерел аграрного права.
10. Конституція України - правова основа джерел аграрного права.
11. Закони - основні джерела аграрного права.
12. Підзаконні акти в системі джерел аграрного права.
13. Локальні нормативні акти як джерела аграрного права.
14. Поняття та особливості аграрних правовідносин.
15. Зміст та елементи аграрних правовідносин.
16. Об'єкти аграрних правовідносин.
17. Підстави виникнення, зміни та припинення аграрних правовідносин.
18. Внутрішні аграрні правовідносини.
19. Зовнішні аграрні правовідносини.
20. Поняття і класифікація суб'єктів аграрного права.
21. Особливості правового статусу суб'єктів аграрного права.

22. Загальні засади створення суб'єктів аграрного господарювання.
23. Припинення діяльності та особливості банкрутства сільськогосподарських товаровиробників.
24. Поняття та види приватизації.
25. Приватизація майна радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств.
26. Приватизація майна несільськогосподарських підприємств.
27. Поняття земельної частки (паю). Право земельної частки (паю).
28. Правове регулювання договорів оренди земельної частки (паю).
29. Виділення земельної частки (паю) в натурі та отримання її власником земельної ділянки.
30. Поняття та види сільськогосподарських кооперативів.
31. Правові умови та порядок створення сільськогосподарських кооперативів.
32. Правовий режим майна та землі сільськогосподарського кооперативу.
33. Органи управління та контролю сільськогосподарського кооперативу та їх компетенція.
34. Право членства в сільськогосподарських кооперативах.
35. Право власності сільськогосподарських кооперативів. Неподільний та пайовий фонд.
36. Правові засади реорганізації та ліквідації сільськогосподарських кооперативів.
37. Поняття та загальна характеристика правового становища господарських товариств в АПК.
38. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю.
39. Особливості правового статусу найманих працівників у сільськогосподарських господарських товариствах.
40. Особливості ліквідації сільськогосподарських акціонерних товариств і товариств з обмеженою відповідальністю.
41. Поняття та загальна характеристика правового статусу фермерських господарств.
42. Умови і порядок створення фермерського господарства.
43. Припинення діяльності фермерського господарства.
44. Земельні правовідносини у фермерському господарстві.
45. Майнові правовідносини у фермерському господарстві.
46. Державна підтримка фермерських господарств.
47. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.
48. Відносини фермерського господарства з бюджетом, банківськими установами та страховими організаціями.
49. Поняття та основні ознаки особистого селянського господарства.
50. Державна підтримка особистих селянських господарств.
51. Правовий режим майна особистого селянського господарства.
52. Правовий режим земель особистого селянського господарства.
53. Поняття та загальна характеристика правового забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
54. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
55. Права, обов'язки та відповідальність виробників, постачальників і продавців щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
56. Правова охорона ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві.
57. Правовий інститут меліорації земель у сільському господарстві.

58. Правове регулювання хімізації сільського господарства.
59. Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства.
60. Правове регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві.
62. Ведення сільськогосподарської діяльності в умовах надзвичайних екологічних ситуацій.
63. Поняття і види договорів у сільському господарстві
64. Характеристика окремих договорів щодо реалізації сільськогосподарської продукції.
65. Договори кредитування та фінансового лізингу за участю аграрних товаровиробників.
66. Договори виробничо-технічного обслуговування.
67. Загальна характеристика правового регулювання галузі рослинництва.
68. Правова охорона прав на сорти рослин.
69. Суб'єкти і об'єкти насінництва та розсадництва.
70. Порядок реалізації насіння і садивного матеріалу.
71. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин.
73. Карантинний режим як прояв особливого режиму захисту рослин.
74. Загальна характеристика правового регулювання галузі тваринництва.
75. Правове регулювання племінної справи у тваринництві.
76. Правові засади виробництва молока і м'яса.
77. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
78. Правове регулювання бджільництва.
79. Поняття та категорії земель сільськогосподарського призначення.
80. Право власності на землю сільськогосподарського призначення.
81. Порядок оформлення права власності на землі сільськогосподарського призначення в межах норм безоплатного користування.
82. Право користування землями сільськогосподарського призначення.
83. Земельний сервітут на землі сільськогосподарського призначення.
84. Емфітевзис землі сільськогосподарського призначення.
85. Поняття відповідальності за порушення аграрного законодавства.
85. Дисциплінарна відповідальність осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві.
87. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств.
88. Майнова відповідальність за аграрні правопорушення.
89. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
90. Кримінальна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
82-89	Добре	B	вище середнього рівня
75-81		C	загалом хороша робота
67-74	Задовільно	D	непогано
60-66		E	виконання відповідає мінімальним критеріям

1 – 59	Незадовільно	Фх	необхідне перескладання
--------	---------------------	-----------	-------------------------

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України (із змінами від 08.12.2004р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
3. Земельний кодекс України (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст.27.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст.356.
5. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
7. Про кооперацію: Закон України від 10.08.2003р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15#Text>
8. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>
16. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст.232.
9. Про приватизацію державного і комунального майна від 18.01.2018 р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text>
10. Про охорону земель: Закон України від 19.06. 2003 р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
11. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 02.03.1995 р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15.12.1993 р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12#Text>
13. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003р. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15#Text>
14. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997р.(із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
16. Про особисте селянське господарство:Закон України від .15.05.2003 р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>
17. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів: Закон України від 06.12.2018 р. (із змінами і доповненнями) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>

Основна література:

1. Аграрне право : підручник / В. М.Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право, 2019. 416 с.
2. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та

природоресурсних відносин в Україні: колективна монографія / відп. ред.: Т. Є. Харитонова, І. І. Каракаш. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 722 с.

3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 16. Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга (гол.), В.В. Носік, П.Ф. Кулинич (заст. гол.) та ін. Х.: Право, 2019. 696 с.

4. Аграрна історія України: Курс лекцій. – Кам'янець - Подільський „Абетка”, 2005. – 300с.

5. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності: Монографія / Заред. В.І. Семчика. – К, 1998. – 245с.

6. Аграрне право України: Підручник / за ред. В.М., Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240с.

7. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О.О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448с.

8. Аграрне право України: підручник / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720с.

9. Аграрне право : підручник / В. М.Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчий та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. – Харків : Право, 2019. – 416 с.

10. Аграрне право України: підручник / за ред. В.М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

Додаткова література:

1. Гафурова О.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів. – К., 2006. – 200с.

2. Гуревський В.К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. – Одеса, 2000. – 136с.

3. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика: Монографія. — К.: Магістр - XXI ст., 2005. – 304с.

4. Жушман В.П. Аграрне право та законодавство України: Навчально-практичний посібник. – Харків, 2003. – 448с.

5. Жушман В.П. Аграрне право та законодавство України (в питаннях та відповідях): навчально - практичний посібник. – Х.: ТОВ „Одіссей”, 2008. – 736с.

6. Земельне право: Підручник / За ред. В.І. Семчика і П.Ф. Кулинича. - К., 2001. – 424с.

7. Земельний кодекс України: Коментар / За ред. А.П. Гетьмана, М.В.Шульги. – Харків, 2002. – 370с.

8. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України: Наук.-навч. посібник / За ред. Н.І. Титової. – Львів: Вид-во ПАІС, 2005. – 368с.

9. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. – К.: Логос, 2001. – 380с.

10. Ковалюк О.М., Лех Г.А., Реверчук С.К. Сімейні господарства України: принципи, механізми, перспективи. Навчальний посібник / За ред. С.К. Реверчука. – К.: Атіка, 2002. – 176.

11. Науково - практичний коментар до Закону України „Про особисте селянське господарство”/ За ред. В.В. Носіка. — К.: Кондор, 2004. — 252с.

12. Науково - практичний коментар Земельного кодексу України/ За ред. В.В.Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 656с.

13. Організаційно - правові питання аграрної реформи в Україні: Монографія / За ред. В.І. Семчика. – К.: ІДП НАН України, 2003. – 280с.

14. Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин: Монографія. – Х.: Харків юридичний, 2007. – 496с.

15. Уркевич В. Аграрні правовідносини й предмет аграрного права// Право України. – 2008. – № 9. – С. 76-80.

16. Хвасенко А. Правове регулювання особистого селянського господарства громадян // Право України. – 2002. – № 4. – С. 40-42.